

Leopold Mozart nagy hírű hegedűiskolája (1756) óta gazdag és jelentős irodalma lett a hegedű pedagógiának. A hangszer alapfokú oktatásának kiadványai is szép számmal jelentek meg. Többségük hasznos, sikeres tananyag.

Miért van hát szükség újabb és újabb iskolák szerkesztésére, kiadására hisz a vonós hangszerek évszázadok óta tulajdonképpen változatlanok? Miért dolgozik buzgón egy lelkes művész pedagógus csoport Finnországban immáron több évtizedes tapasztalattal a művészeti nevelés megújulásán? S miért érdekelheti ez a törekvés a magyar kollégát?

A Sors Finnországban nyitott teret számunkra. A csupán egy vagy két évre tervezett vendégtanárkodásból hosszú, harmincnyolc esztendő életmű lett. 1971 szeptemberében több mint hatvan óvodás és alsó tagozatos korú kisdíák hegedű tanítását bízták rám. A finn nyelv ismeretének teljes hiányában szinte csakis az előjátékra és annak imitálására szorítkozhattak az első órák. A hangszer tanítás kizárólagosan utánzás központúsága azonban rendkívülien leszűkíti, és tulajdonképpen elszegényíti a művészeti nevelést. Ez akkor még nem tudatosodott meg bennem, de fejlődésre szomjasan, szorgalmasan látogattam a különböző hangszerpedagógiai kurzusokat és ismerkedtem az akkori nyugat-európai tananyagokkal; Orff, Suzuki és Roland iskolákkal. S mint aki aranyat keres, de gyémántra lel, ezen tanfolyamok során ébredtem arra, hogy micsoda teljes látókörű zenei nevelési rendszert hagyott ránk örökül Kodály Zoltán. A világ zene történetében példa nélküli, páratlan a munkássága. Soha zeneszerző óriás még nem adott ennyi figyelmet, energiát, mesterművet gyermekeknek, mint ő.

Kodály nevelés központúságát tehetséges művészgárda gyarapította és vitte hazai és nemzetközi sikerre az iskolai zeneoktatás a szolfézs tanítás és a kórus világ örömeire. A hangszeres oktatás azonban még Kodály életében sem igazán tudta kihasználni a módszer adta lehetőségeket.

A kodályi gondolatok hangszerre való átültetésének vágya, a gyermekek iránt érzett szeretet és felelősség valamint a verbális kommunikáció hiánya, mint kényszer motiválták és ösztönözték a „színes húrok” hangszeroktatás létrejöttét. A színes, képes, a gyermekeket vonzó, nem csak oktatni, de nevelni is kívánó hegedűiskola első oldalai ekkor készültek. Nem nyomtatásra, kiadásra, csupán magán használatra legfeljebb sokszorosításra a tanár kollégák számára íródtak, rajzolódtak a hangjegyek. Az eredmények mindenkit megleptek. A 70-es évek végén növendékeink már teljes jogú résztvevői voltak a finn és skandináv zenei életnek és a különböző nemzetközi szervezetek; NMPU, ISME, ESTA, ASTA, AUSTA, IKS¹, és

¹ Skandináv Zenepedagógus Társaság, Nemzetközi Zenepedagógiai Társaság, Európai Vonóstanárok Szövetsége, Amerikai Vonóstanárok Szövetsége, Ausztráliai Vonóstanárok Szövetsége, Nemzetközi Kodály Társaság.

mindezek nemzeti tagozatai rendszeresen hívták növendékeinket demonstrációkra, hangversenyekre. A média is felfigyelt tevékenységünkre valamint oly fontos személyiségek, mint Max Rostal, Yehudi Menuhin, Michael Frischenschlager, Christopher Bunting egyengették a kodályi gondolatok hangszeresített megvalósításának nemzetközi útját. A zenei hallást fejlesztő, hangszertechnikát csiszoló, zenei értelmet megvilágosító valamint érzelmeket nemesítő, mindezeket egyidőben gondozó hangszeriskola a 80-as években napvilágot látott nyomtatásban is.

Magyarországon Kodály életében a hallás fejlesztést az ének és szolfézs tanárok végezték. A hangszer tradícionális módon kiváló személyiségek oktatták. A teória órák voltak hivatva műveltséget adni gyermekeinknek és a rendszeres együttműködés az érzelmeket gazdagította. Mindez azonban igen fejlett zeneiskolai hálózatot, általános, országra kiterjedő, felelősségteljes tantervet feltételezett és ez akkor Magyarországon adott volt. A legtöbb európai ország e feltételekkel azonban nem rendelkezett és a hangszeres tanárnak, igen gyakran magántanárként, egyedül kellett a fenti elvárásokat tartalommal megtölteni. A „színes húrok” hegedűiskola ezeket a tanárokat is segítette és segíti a megvalósításban.

Zenei hallásfejlesztés

A hangszeriskolát hallásfejlesztő mesék készítik elő. Színes képeskönyvek és a hozzájuk tartozó játékos feladatok zenekedvelő légkört kívánnak teremteni családi otthonban, óvodában és mindenütt ahol gyermekek cseperednek. A gyermekdalok biton, triton dallamokkal kezdődnek és a pentatóniáig majd pedig a diatonikáig fejlődnek. A hangköztanítás sorrendje a kodályi elveket rendszerező Bárdos György nyomdokain halad. Ha a családban, avagy óvodában nem lenne tisztahangú énekes, a mesekönyveket kísérő CD-ken vonzóan és kiválóan éneklő, szolmizáló és ritmust tapsoló gyermekek biztosítják a pontos intonálást. A relatív szolmizáció természetes és elengedhetetlen része a tanításnak. A rendszeres transzponálás már az énekléssel kezdődik, és a hangszeren folytatódik.

A hangszer

A gyermekszoba vagy óvoda zenei meséinek gyermekdallamai a hangszeriskolában változatlanul jelennek meg. Rögzítésük a kottairás színesen tárul a gyermek elé. E színes hangjegyek fokozzák és fenntartják az érdeklődést és maradandóvá mélyítik. A hangszeriskola minden fejezete mindég csupán egyetlen technikai, teóriai újdonságot mutat be és azt gyakoroltatja. A hangszeritanítás alapfokú tanításának történetében eddig még nem használt, több ujjas balkéz pizzicato az úgynevezett számozott pizzicato készíti elő a billentést. A tiszta billentés bebiztosítására, vagyis intonálásra szintén tanítástechnikai újdonság, a természetes üveghangok rendszeres használata szolgál. A könnyű ritmusú gyermekdalok először vonalrendszer nélkül majd egy- és két –vonalrendszerben íródnak. Az ötvonalas rendszert fokozatosan vezetjük be. A kottaolvasás a hangszeroktatás szerves része.

A természetes üveghangokat puhán érintő ujjmozgások fokozatosan billentéssé változnak. A vonót egész hosszában „varázsecsetként” használja a gyermek, ahol a gyakori flageolettek a vonóhúzást kedvezően fejlesztik.

A transzponálás biztosítja a laza balkéz hüvelykujj mozgást és a hozzá kapcsolódó korai fekvésváltást illetve fekvésben való játékot és a majdani vibrátót is kedvezően befolyásolja.

A tanítás egyéni, de a magánórákat hetenkénti csoportos foglalkozás egészíti ki mely az együttmuzsikálás lehetőségét teremti meg. A dallamok többsége magyar, finn és európai népdal, de a gyermek zenei anyanyelvét biztosítandó minden metodikai egység üres oldalakkal zárul, melyeket a hangszeres tanárnak kell a növendék anyanyelvének megfelelő dallamanyaggal kitöltenie. A tanár ezáltal szerzőtárssá válik, a gyermek pedig az oly fontos nemzeti és regionális identitásban fog erősödni.

Zeneelmélet

A teóriai fogalmak legtöbbje vizualizálva magyaráz. Az előjegyzés például módosítójel-kölcsönző, a kereszt létraként mutatkozik be, a prím hangközt ikrek, az enharmóniát pedig fiú-leány ikerpár szimbolizálja. A hangértékek egymáshoz való viszonyát a mérleghinta, az augmentációt a nagyító lencse és a 6/8 ütemjelzés kettőben való játékát virágok teszik érthetővé. Az alla breve tanítása csokoládékóstolóval van összekötve, s sorolhatnánk tovább a példákat, de félő, hogy a pedáns tanításhoz szokott professzor fejcsóválva hagyja abba a cikk olvasását. Igaza is lehet, hisz mindez érthetővé csak akkor válik, ha egyszer hangszerrel a kezében felfedező útra indul a Színes húrok birodalmába. A szemléltetett tanítás ténylegesen egyfajta zene országba csábítja a gyermeket és a hangszeres tanár egyben művészeti-idegenvezető feladatokat is végez.

Fentiek eredményességét, ha bizonyítani kellene, több generáció kiváló szólista, kamaraegyüttes, zenekari muzsikus, pedagógus képzésével tudnánk igazolni.

Nehézséget jelent és kérdéses vajon eleget tettünk-e a talán legfontosabb elvárásnak; felhasználtuk-e a zenét, a hangszer az értékes érzelmek fejlesztésére és a negatívak háttérbe szorítására. Neveltük is a gyermeket? Valóban nemesít a klasszikus zene aktív művelése?

Ha növendékeink hangversenyét, avagy 31 lemezfelvételét, közel száz TV műsorát, a vonószene irodalom gyöngyszemeinek színvonalas tolmácsolását hallgatjuk, akkor remélhetőleg mindenki számára nyilvánvalóvá válik, hogy nevelésünk is sikeres volt, hiszen csak jóakarátú fiatalok muzsikálhatnak ily tiszta szívvel, lelkesedéssel, odaadással. Ezt azonban mi hangszeres tanárok egyedül nem érthettük volna el. A hangszeriskolák népszerűsége bizonyára jóval korlátozottabb lett volna Rossa László zeneszerzői tevékenysége nélkül. Minden bizonnyal mondhatjuk, hogy az ifjúság számára írt duo, trio, kvartett, szonáta és zenekari művei maradandóan biztosítják nevét a vonós hangszer tanulók világában. A gyermekeknek csak a legjobbat elvet valló zeneszerző csodálatos színekkel, karakterekkel, zenei ötletekkel ajándékozza és lepi meg az előadót és hallgatót egyaránt. Az igényesen hangszerelt, szépséges, avagy izgalmas darabok a gyermek játékost is gyönyörködtetik, sőt áhítatba is ejthetik. Az áhítat állapotában lelki rés nyílhat a gyermekben

és képes lesz befogadni a felelősségteljes szülő, pedagógus tanácsát, figyelmeztetését, intését, aggodalmát, vagyis nevelését.

Korunk iskolája mindjobban kizárólagosan oktatásközpontúvá válik és a nevelést a szülőre hárítja. A szülő viszont a kenyérkeresés egyre nehezebb napszamosává válva mind kevesebbet tudja ellátni az anyai és atyai kötelességeket. Fogyasztási cikkekkel próbálja egyensúlyozni az egészséges családi légkör, meghittség hiányát. A média azonban rombolóan már a család intézményét is célba vette. A hírközlés segítségével az üzleti világ éberén várja és lesi a lehetőséget fogyasztóvá, vásárlóvá alacsonyítani szülőt, gyermeket, ifjút, iskolát, sőt már az óvodát is. Érzelmi nevelés, lelkiismeret gondozás, hit perifériára szorítva, lekicsinylően van kommentálva képernyőn, rádióban.

A Színes húrok gyermek központú, családközpontú tanítási filozófia. Vissza kíván térni a kodályi gondolatokhoz a gyermek és ifjúság zenén keresztül való nevelésével az igazi, maradandó értékek tiszteletét, a másik embert figyelembe vevő „lelki zöldek” feladatát vállalta és hívja munkatársnak a hasonló gondolkodásúakat.

Helsinki. 2009 február 25.

Dr. Szilvay Géza

E cikket ajánlom Komárominé Machay Ildikó hegedűtanárnak a Színes húrok hazai terjesztőjének.